

(๒๒)

คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำสั่งที่ ๓๑/๒๕๖๔

เรื่องพิจารณาที่ ต. ๒๗/๒๕๖๔

วันที่ ๑๘ เดือน สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ระหว่าง { สมาคมพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ ๑ ผู้ร้อง
นางสาวสมลักษณ์ หุตานุวัตร ที่ ๒
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้ถูกร้อง

เรื่อง สมาคมพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และนางสาวสมลักษณ์ หุตานุวัตร (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ว่า สมาคมพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ผู้ร้องที่ ๑) และนางสาวสมลักษณ์ หุตานุวัตร (ผู้ร้องที่ ๒) กล่าวอ้างว่าผู้ร้องที่ ๒ เป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา สถานีตำรวจภูธรอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ข้อหาความผิดหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา โดยพนักงานสอบสวนมีหมายเรียกผู้ร้องที่ ๒ เข้าพบเพื่อแจ้งข้อกล่าวหาและให้การในฐานะผู้ต้องหา ตามกระบวนการสอบสวนทางอาญา ต่อมาพนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ร้องที่ ๒ พิมพ์ลายนิ้วมือเพื่อทำทะเบียนประวัติอาชญากรตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือหลักเกณฑ์ใด ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา แต่ผู้ร้องที่ ๒ ปฏิเสธ ไม่ยินยอม และแจ้งต่อพนักงานสอบสวนว่าตนขอใช้สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๙ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๒ ที่วางแนวทางการดำเนินการ

เกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา (กรณีบังคับให้พิมพ์ลายนิ้วมือ) อย่างชัดเจนแล้วว่าการที่พนักงานสอบสวนจะบังคับให้บุคคลพิมพ์ลายนิ้วมือเพียงเพราะถูกกล่าวหาในคดีอาญาซึ่งพนักงานอัยการยังไม่มีคำสั่งฟ้องคดีและศาลยังไม่ได้พิพากษาลงโทษ เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา ถือว่าเป็นการบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง เพราะการมอบหลักฐานส่วนตนไม่ว่าจะเป็นคำให้การ พยานวัตถุหรือพยานเอกสาร รวมทั้งลายพิมพ์นิ้วมือของตนให้แก่พนักงานสอบสวนถือเป็นการให้การของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ยินยอมให้การหรือมอบพยานหลักฐานดังกล่าวแก่พนักงานสอบสวนถือเป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้ถูกกล่าวหา การออกกฎหมายบังคับให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องมอบลายพิมพ์นิ้วมือของตนแก่พนักงานสอบสวนเป็นการบังคับให้บุคคลต้องให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสี่ เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เกินกว่าความจำเป็น กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และขัดต่อหลักนิติธรรมต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง ต่อมาผู้ร้องทั้งสองมีหนังสือถึงผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขอให้ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๒ และให้มีการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง หรือหลักเกณฑ์ใด ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับให้บุคคลต้องพิมพ์ลายนิ้วมือของตนให้กับพนักงานสอบสวนตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ ผู้ถูกร้องโดยกองคดีอาญา มีหนังสือแจ้งผู้ร้องทั้งสองว่าการที่พนักงานสอบสวนใช้อำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาพิมพ์ลายนิ้วมือเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งไม่ปรากฏว่าคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๒ วินิจฉัยเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ไม่อาจดำเนินการตามคำร้องขอของผู้ร้องทั้งสองได้ ผู้ร้องทั้งสองกล่าวอ้างว่าการกระทำของผู้ถูกร้องดังกล่าวละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้อันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ การละเมิดนั้นเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ประกอบมาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๙ ประกอบกับคำวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๒ วางแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการยุติธรรมทางอาญา (กรณีบังคับให้พิมพ์ลายนิ้วมือ) ไว้ชัดเจนแล้ว ให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคสี่ อีกทั้งในคดีข้อหาความผิดหมิ่นประมาท ด้วยการโฆษณาไม่ใช่คดีอาญาออกอรรถรังซึ่งมีบทลงโทษสูงทางอาญาร้ายแรงและไม่เป็นคดีที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ไม่สมควรแก่กรณีและไม่มีความจำเป็นต้องใช้พิมพ์ลายนิ้วมือเป็นพยานหลักฐานในคดีข้อหาดังกล่าวเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิด

ผู้ร้องทั้งสองยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินขอให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้องทั้งสอง

ผู้ร้องทั้งสองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ดังนี้

๑. การที่ผู้ถูกร้องและพนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ร้องที่ ๒ พิมพ์ลายนิ้วมือ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งการละเมิดนั้นเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ประกอบมาตรา ๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๙

๒. ยกเลิกหรือเพิกถอนระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชน และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๙ มาตรา ๒๑๓ มาตรา ๕ มาตรา ๔ และมาตรา ๓

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า คำร้องของผู้ร้องทั้งสองต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

- ๔ -

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ” พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรงและได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) ได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ทราบที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ และให้นำความในมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง” วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่า เป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ให้ศาลสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา” มาตรา ๔๗ บัญญัติว่า “การใช้สิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๖ ต้องเป็นการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ และต้องมีใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ... (๒) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ...” และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับ มาตรา ๔๗ ผู้ใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลพร้อมด้วยความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว”

พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นกรณีที่ผู้ร้องทั้งสองกล่าวอ้างว่าการที่ผู้ถูกร้องและพนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ร้องที่ ๒ พิมพ์ลายนิ้วมือ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้อันเกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการละเมิดเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำดังกล่าวเป็นอันใช้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ ประกอบมาตรา ๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๙ ซึ่งการยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ แม้ผู้ร้องทั้งสองยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในเวลาตามที่กฎหมายกำหนด อันทำให้ผู้ร้องทั้งสองมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงตามคำร้องเป็นการกล่าวอ้างว่าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ร้องทั้งสองซึ่งเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้บุคคลสามารถใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมอื่นได้ เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้องหรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้วตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๗ (๒) ซึ่งมาตรา ๔๖ วรรคสาม บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ดังนั้น ผู้ร้องทั้งสองไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓

ส่วนกรณีที่ผู้ร้องทั้งสองกล่าวอ้างระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ ๓๒ การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. ๒๕๕๔ ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนและขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๙ มาตรา ๒๑๓ มาตรา ๕ มาตรา ๔ และมาตรา ๓ ขอให้ยกเลิกหรือเพิกถอนระเบียบดังกล่าว นั้น เห็นว่า การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ แม้ผู้ร้องทั้งสองยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินและผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในเวลาตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งทำให้ผู้ร้องทั้งสองมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ก็ตาม แต่ระเบียบดังกล่าวมิได้มีสถานะเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามความหมายของ

- ๖ -

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง
ไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ดังนั้น ผู้ร้องทั้งสองไม่อาจยื่นคำร้องดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๑๓

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

- ๗ -

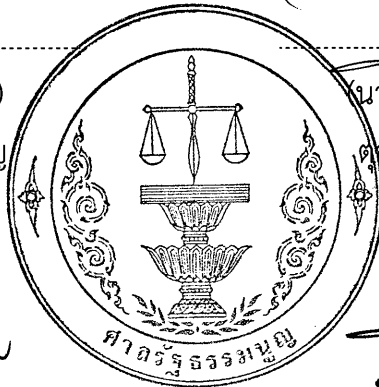
(คำสั่งที่ ๓๑/๒๕๖๔)

(นายทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายปัญญา อุดชาชน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายอุดม สิทธิวิรัชธรรม)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายวิรุฬห์ แสงเทียน)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายจิรนิติ หะวานนท์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายนพดล เทพพิทักษ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ